

ЕТНОГРАФСКИ
ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

Етнографског
института
САНУ

LXVI(3)

Београд 2018.

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXVI (3)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXVI (3)

UDC 39(05)

ISSN 0350-0861

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LXVI

No. 3

Chief Editor:

Prof. Dragana Radojičić, PhD (Institute of Ethnography SASA)

Editor:

Srđan Radović, PhD (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board:

Milica Bakić-Hayden, PhD (University of Pittsburgh), Ana Dragojlović, PhD (University of Melbourne), prof. Peter Finke, PhD (University of Zurich), prof. Karl Kaser, PhD (Karl-Franzens University, Graz), Gabriela Kilianova, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), prof. Kjell Magnusson, PhD (University of Uppsala), prof. Marina Martynova, PhD (Institute of Ethnology and Anthropology Russian Academy of Sciences, Moscow), Ivanka Petrova, PhD (IEFEM – Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), Tatiana Podolinska, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), Jana Pospišilova, PhD (Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, Brno), Ines Prica, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Ingrid Slavec Gradišnik, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana).

Editorial board:

Gordana Blagojević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Ivan Đorđević, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ildiko Erdei, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade), prof. Ljiljana Gavrilović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Jelena Jovanović, PhD (Institute of Musicology SASA, Belgrade), Aleksandra Pavićević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Lada Stevanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Gojko Subotić, PhD (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade).

Advisory board:

Prof. Jelena Đorđević, PhD (Faculty of Political Sciences, Belgrade), prof. Maja Godina Golija, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Renata Jambrešić Kirin, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Miroslava Lukić Krstanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Mladena Prelić, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ljupčo Risteski, PhD (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. Lidija Vujačić, PhD (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. Bojan Žikić, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade).

Secretary:

Marija Đokić (Institute of Ethnography SASA)

BELGRADE 2018

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXVI

свеска 3

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник:

Др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор:

Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Петер Финке (Универзитет у Цириху), проф. др Карл Казер (Karl-Franzens Universität, Грац), др Габриела Килианова (Етнолошки институт САВ, Братислава), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт етнологије и антропологије РАН, Москва), др Иванка Петрова (ИЕФЕМ – БАН, Софија), др Татиана Подолинска (Етнолошки институт САВ, Братислава), др Јана Поспишилова (Етнолошки институт АН ЧР, Брно), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана).

Уређивачки одбор:

Др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), проф. др Љиљана Гавриловић (Етнографски институт САНУ), академик Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ, Београд), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности, Београд).

Издавачки савет:

Проф. др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирић (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва:

Марија Ђокић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2018.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011-2636-804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher:
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011-2636-804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектори:
Ивана Башић
David Brown

Превод:
аутори текстова

Дизајн корица:
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
300 примерака

Примљено на седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној октобра 2018. године,
на основу реферата академика Димитрија Стефановића.

Accepted for publication at the meeting of the Department of Social Sciences SASA
in October 2018, based on the report of academician Dimitrije Stefanović.

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia.

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексиран у
базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the
Humanities), SCIndeks (Српски читатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

The Bulletin of Institute of Ethnography SASA is issued three times a year and can be accessed in:
DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities),
SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

Садржај
Summary

I
Научни радови
Scientific Papers

Тема броја – Истраживање миграција
(ур. Јадранка Ђорђевић Црнобрња и Мирослава Лукић Крстановић)

Topic of the Issue – Research of Migrations
(eds. Jadranka Đorđević Crnobrnja and Miroslava Lukić Krstanović)

- Реч уреднице* 457-458
Editorial Note
- Марта Стојић Митровић, *Миграције као предмет антрополошког истраживања: концептуализације и политике* 459-475
Marta Stojić Mitrović, *Migration as the Object of the Anthropological Inquiry: Conceptualizations and Policies*
- Rahela Jurković, *Migranti i sport: nogomet kao prostor integracije izbjeglica u Hrvatskoj* 477-491
Rahela Jurković, *Migrants and Sport: Football as an Area for Integration of Refugees in Croatia*
- Драгана Антонијевић и Милош Рашић, *Аматерске позоришне представе српских миграната у Бечу* 493-510
Dragana Antonijević and Miloš Rašić, *Amateur Theater Plays by Serbian Migrants in Vienna*
- Петрија Јовичић, *Уметници и уметност Србије ван српских граница* 511-523
Petrija Jovičić, *Artists and Art of Serbia beyond Serbian Borders*
- Марија Брујић, *Антрополошка анализа културних представа о Србији и Европској унији страних држављанки Европске уније које живе у Београду* 525-546
Marija Brujić, *Anthropological Analysis of Cultural Representations of Serbia and the European Union by EU Female Citizens Living in Belgrade*
- Марија Мандић, *'Како су људи долазили у Берлин?' Личне мреже у дискурсу миграната бошњачке националности* 547-580
Marija Mandić, *'Why Were People Coming to Berlin?' Personal Networks in the Discourse of Bosniak Migrants*

- Јадранка Ђорђевић Црнобрња, *Миграције, интеграција и брачна пракса код Горанаца* 581-600
- Jadranka Đorđević Crnobrnja, *Migration, Integration and Marriage Practices among the Gorani*
- Мирјана Павловић, *Галипољци у Пехчеву, Македонија. Приче о пореклу и насељавању* 601-616
- Mirjana Pavlović, *Gallipols in Pehčevo, Macedonia. Narratives about Origin and Settlement*
- Ivaylo Markov, *Social Status and Prestige in Conditions of Transnational Migration. Ethnographic Study among the Albanians from the Republic of Macedonia* 617-639
- Ивајло Марков, *Друштвени статус и престиж у условима транснационалних миграција. Етнографска студија међу Албанцима из Републике Македоније*
- Jelena Predojević-Despić and Vesna Lukić, *Entrepreneurship as a Mode of Integration: Experiences of Former Refugees in Belgrade, Serbia* 641-655
- Јелена Предојевић-Деспић и Весна Лукић, *Предузетништво као облик интеграције: искуства бивших избеглица у Београду, Србија*
- Uršula Lipovec Čebbron and Lea Bombač, *Pregnant Women on the Move and the Response of the Slovenian Health System to Their Needs* 657-673
- Уршула Липовец Чеброн и Леа Бомбач, *Труднице у покрету и одговор словеначког здравственог система на њихове потребе*

II

Научна критика и полемика Discussion and Polemics

- Мирослава Лукић Крстановић, *Миграцијске теме и истраживачка мобилност. О тематику 'Истраживање миграција'* 674-679

III

Прикази Reviews

- Vladimír Potančok, *Research on Current Changes in Contemporary Society. New Books Published by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences (II.)* 681-683

Драгана Антонијевић, <i>Miroslava Lukić Krstanović and Mirjana Pavlović, 'Ethnic Symbols and Migrations: Serbian Communities in USA and Canada'</i>	683-685
Теодора Јовановић, <i>Јелена Васиљевић, 'Антропологија грађанства'</i>	685-687
Драгана Радојичић, <i>Владимир Рогановић, 'Андрић у Херцег Новом'</i>	687-689
Саша Недељковић, <i>Сања Златановић, 'Етничка идентификација на послератном подручју: српска заједница југоисточног Косова'</i>	689-691

IV

Хронике Chronicles

Александра Ђурић Миловановић, <i>Међународна радионица 'Religion and Migration in Eastern Orthodox World'</i>	693-695
Марта Стојић Митровић, <i>Летња школа 'Миграције на Западном Балкану – од транзита до прихвата'</i>	695-696

V

In memoriam

Драгана Радојичић и Ивана Башић, <i>Петрија Јовичић (1971–2018)</i>	697-700
---	---------

да усагласе своја истраживања, за тим није ни било потребе. Важно је било дати паралелни увид у њихова научна истраживања, упоредити резултате, дати свему томе и лични печат и субјективни доживљај. У међувремену је, у светским размерама, нарасла и теоријско-методолошка литература о проблемима и карактеристикама миграција, што им је омогућило да провере и, по потреби, иновирају своја давна, почетна теоријска сазнања и методолошка опредељења.

Једино поглавље књиге које су заједно потписале јесте уједно и завршно поглавље, које најпре конструише етнички и емигрантски мит на основу животних прича, а потом га структурално деконструише и тумачи базичне опозиције и значења емигрантског мита, који се развија по шеми обреда прелаза кроз фазе путника, странца и емигранта. Оно о чему тај мит говори представља универзалну емигрантску матрицу која прича причу о сусрету различитих култура, обичаја, језика, схватања и навика, о настојањима да се те разлике умање са циљем да емигранту обезбеде самопоштовање и сигурност у сопствене вредности, и уједно пружи основа за прилагођавање новим околностима и новој околини. Но, као и сваки мит, ни овај не успева да разреши основну контрадикцију миграната прве генерације: осећај вечитог странствовања и носталгије за родном грудом.

Ова књига нема закључак у правом смислу те речи, не само зато што се мигрантске приче могу увек изнова причати и проучавати, већ и зато што ауторке остављају своја истраживања отвореним за нова сазнања и нова промишљања увек актуелног и надасве сложеног односа на релацији Ја–Ми–Они.

Да ли ће наша истраживања миграција остати само на нивоу научног дискурса који занима посвећену мањину или ће наићи на шири јавни одјек и подршку, а можда и друштвену корист и практичну примену – не знам, не умам да кажем. Али знам да шаренолика и болно бројна српска мигрантска заједница или дијаспора – од првих иселеника крајем 19. и почетком 20 века, преко послератних политичких емиграната, па економских емиграната, популарно званих гастарбајтери, преко избеглица и азиланата па до савременог феномена „одлива мозгова“ – заслужује сваку научну и друштвену пажњу и проучавање.

Драгана Антонијевић

Јелена Васиљевић, „Антропологија грађанства“

Институт за филозофију и друштвену теорију Београд – *Mediterran Publishing*. Нови Сад 2016.

Др Јелена Васиљевић, научна сарадница са Института за филозофију и друштвену теорију, добила је награду за књигу *Антропологија грађанства* поводом 70 година Етнографског института САНУ. Велики научни допринос ове књиге, настале из докторске дисертације, огледа се у аналитичком и систематичном објашњењу појма грађанства (*citizenship*), као и у указивању на тенденцију културализације грађанства.

Књига је подељена на пет делова. Ауторка на почетку објашњава основни проблем са превођењем појма *citizenship* на наш језик. *Citizenship* се преводи као грађанство или као држављанство, мада су оба појма преуска да би обухватила вишеслојност и комплексност онога што се у англофоној традицији назива *citizenship*. Почетна хипотеза повезана је са тим проблемом превода; *citizenship* обухвата елементе и грађанства и држављанства. У колоквијалном језику, под грађанством се обично мисли на одређени слој популације, међутим, у друштвеној теорији појам грађанства много је шири и означава политичку припадност заједници, која је у уској спрези са културом, правима, идентитетом и институционалним оквиром. Грађанство је један од интелектуално најизазовнијих појмова савремене друштвене теорије, јер настоји да рашчивија везу између појединца и друштва.

У другом поглављу, дат је историјски приказ институције грађанства од античке Грчке и Рима, преко средњовековних градова, до модерног грађанства развијаног у републиканској и либералној традицији. Историјски развој грађанства повезан је са начином на који се теоријски промишљало о њему. Истичу се три димензије грађанства. Прва је димензија статуса, односно држављанства; друга је димензија права (посебно важна у оквиру либералне традиције, која данас доминира дискурсом о грађанству) и трећа, најкомплекснија, димензија идентитета, која се промишља у склопу расправа о универзалности и партикуларности. Двадесети век доноси бројне изазове који поново реконцептуализују бивање грађанином или држављанином, говори се о новим формама грађанства попут грађанства Европске уније и постепено се у појам грађанства улиће аргумент културе.

Треће поглавље представља централни део књиге, посвећен управо аргументу културе у савременим расправама о грађанству. У другој половини двадесетог века култура бива све више политизована и захваљујући поставкама политика признања, диференцираног грађанства и мултикултуралне парадигме, на практичном нивоу деловања све више се јављају захтеви за правима на (своју) културу. На тој тачки почиње реторетизација грађанства, испровоцирана сукобом између идеје универзалног грађанства и неједнако привилегованих идентитета. Примећено је да се јачање културних права временски поклапа са трендом повлачења социјалних и економских права, односно са повлачењем модела државе благостања. Довођење културе у центар политичког дискурса, према многим антрополозима, представља опасност, јер се тиме ризикује да културни партикуларизам постане нови расизам. Антрополошка критика мултикултуралног грађанства ослања се на критику централног појма антропологије, а то је управо култура. Главни проблем са концептом културе јесте тај што он есенцијализује и хомогенизује људске заједнице и најчешће се своди на етнички идентитет. Данас се већина антрополога слаже да је култура динамичан и променљив концепт, који се мора разумети у складу са историјским, политичким и економским околностима.

Четврто поглавље конкретизује теоријске расправе из претходних поглавља на примеру Србије. Прво, ауторка даје историјски приказ трансформације грађанства на просторима бивше Југославије и касније Србије, а затим грађанство представља као живљено искуство. Кроз неколико животних прича, објашњено је како се наведени теоријски проблеми манифестују у реалним искуствима људи.

Приказане су извесне парадоксалне ситуације повезане са нестајањем старих и настајањем нових идентитета, у које су упали људи након распада Југославије. У овом етнографском делу књиге најбоље се види потенцијал антропологије да допринесе савременим расправама о грађанству, али и свим другим појмовима који га окружују и прожимају.

У петом делу ауторка рекапитулира најважније увиде. Књига „Антропологија грађанства“ заиста има велику научну вредност и заслужује да постане својеврсни уџбеник за све оне који се баве проблемима грађанства, држављанства, заједнице, културе, идентитета и политика.

Теодора Јовановић

Владимир Рогановић, „Андрић у Херцег Новом“

„Балканкулт“ фондација, Београд и Општина Херцег Нови, Београд–Херцег Нови, 2018, 188. стр.

Ноћ јулска, улица Његошева, она иста од пре педест година, кућа и врт – складност и умереност некадашњих власника: градитеља културе и уметности – нобеловца, писца Иве Андрића и костимографа и професора Милице Бабић. Након дуге тишине, напokon су се поново отворила врата Андрићеве куће, овог пута да би у њој била промовисана монографија др Владимира Рогановића „Андрић у Херцег Новом“.

Петљају се ветрови јужни и западни, носе мирисе мора и растиња све до Ловћена и Орјена (често се то овде дешава), отварају се странице књиге у којој се преплићу два писца, аутор Владо Рогановић и онај о коме је писано – Иво Андрић, и Топла, где смо се нашли што рођењем, што трајањем, што поводом овог или оног, само нама знаног момента.

„Херцег Нови је једини град на свету у коме је Иво Андрић подигао кућу“, пише на корицама књиге. У овом граду од камена, стрмина и природног растиња, никада ништа није постало довољно старо, јер ни име му на то не да право. И отуда ова књига Владимира Рогановића, на којој је штедро и минунциозно рађено, и јесте посвећена новима – онима који тек долазе.

Књига у руци још носи мирис штампарије. Наслов гласи: АНДРИЋ У ХЕРЦЕГ НОВОМ. Аутор је др Владимир Рогановић, вредан и надасве стручан и образован стваралац. Издавачи Општина Херцег Нови и Балкан култ фондација, рецензенти угледни – академик Слободан Грубачић и др Бранко Тошовић, професор емеритус, уредник врсно Милојко Кнежевић, уз изузетни дизајн Александра Прибићевића.

Књига о Андрићу у Херцег Новом започиње речима: „Чему, дакле, додавати, о Андрићу? [...] Зато да би се остварио један знамен о Андрићу у Херцег Новом. Не само у славу Андрићу; нити само због Херцег Новог. Него због нових.“ Томе следе ауторове речи захвалности најмилијима, а потом садржај, миран и следствен, господски сведен: *Стазе, новске, Лица, новска* (међу којима су се нашли Милица Бабић, Гун Бергман, Бранко Топић, Зуко Џумхур, Михаило

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /

главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) –
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 –
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Три пута годишње. - Друго издање на другом медијуму: Гласник
Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259

ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института

COBISS. SR-ID 15882242